

MÓN DE LLETRES / MÀRIUS SAMPERE (POETA)

La poesia desbordada

VICENÇ LLORCA

CRISTINA CALDERER

EL POETA MÀRIUS SAMPERE VA NÉIXER A BARCELONA EL 1928

Màrius Sampere (Barcelona, 1928) és avui dia una de les veus més reconegudes en el panorama de la lírica catalana. Nombrosos crítics, autors i lectors de poesia celebren l'aparició dels seus llibres com un petit esdeveniment. Els nombrosos premis i distincions rebuts en els darrers anys corroboren aquest fet. Ara bé, això no sempre havia estat així. Fins a la dècada dels 90 Sampere està fora del cànon principal de la poesia catalana contemporània. Les raons d'aquest fenomen són diverses, però la més remarcable es relaciona amb l'encasellament del poeta dins el corrent del realisme social, tot just en el moment inicial de la seva carrera. D'aquesta manera, quan el 1989 vaig escriure l'assaig *L'obra poètica de Màrius Sampere (Assaig de revisió del realisme històric)*, m'enfrontava a dos grans reptes: d'una banda, aprofundir el sentit d'un corpus poètic que, al llarg de trenta anys de dedicació, conformaven dos-cents vint-i-set poemes publicats en cinc llibres; i, d'una altra, demostrar a partir d'aquesta anàlisi que el poeta s'escapava de l'etiqueta de *realista històric* que s'havia anat repetint estereotípicament. Més a prop de les estètiques anomenades *ne-expressionistes*, la poesia de Sampere -original, honesta i irreductible- ha conegut un crescendo tant de quantitat com de qualitat després del 1990. De fet, comptabilitzem en aquest darrer període nou títols publicats, la qual cosa l'ha portat a ser un poeta de referència en el moment present de les lletres catalanes.

UN NOU LLIBRE DE POEMES

Em rep a casa. Damunt la tauleta de la sala d'estar té les compaginades i la prova de la portada d'un nou llibre que, en el moment de publicar aquest retrat, ja és al mercat: *Iconograma*. En Màrius me'n parla amb il·lusió, amb la il·lusió que li he vist sempre que ha enllestit una obra i està a punt de donar-la a conèixer. Aquesta vegada l'edició bilingüe, castellà-català, ens porta a una ciutat clau per a la biografia de l'escriptor: Santa Coloma de Gramenet. Efectivament, el llibre el publica el poeta i impressor colomenc Joan de la Vega, que amb aquest títol de Sampere s'ha llançat a l'aventura de crear un nou segell anomenat La Garúa. No ho sap gaire gent, però Sampere ha pintat i ha fet exposicions. La portada amb què s'inicia aquesta col·lecció és una obra seva. I, tanmateix, el més sorprenent és que, atès que l'edició és per a tot l'Estat, el poeta ha decidit viure l'experiència d'escriure originalment els poemes en castellà i, després, oferir-los "no traduïts però sí recreats en la versió catalana". Sampere ha volgut capgirar així el concepte de traducció pel que fa a les edi-

BREVIARI XXI

☛ *Un color.*

Els colors torrats.

☛ *Un polític català i un de mundial.*

Lluís Companys, el més entranyable pel que va fer. Churchill.

☛ *Un paisatge i una ciutat.*
Un bosc amb aigua català. Barcelona.

☛ *Una paraula.*
Irrealitat.

☛ *Una obra de poesia catalana i una altra de la poesia universal.*
L'obra de Maragall. L'obra d'Eliot.

☛ *Una obra de prosa catalana i una altra de la prosa universal.*
L'obra de Manuel de Pedrolo. L'obra de Thomas Mann.

☛ *Una obra d'assaig de pensament català i una altra pertanyent a l'universal.*
'Diccionari de filosofia', de Ferrater Mora. L'obra de Gioran.

☛ *Una obra de la crítica literària catalana i una altra de la universal.*
No en sóc lector habitual.

☛ *Un artista català i un de forà.*
Joan Miró. Wagner.

☛ *Un segle.*
El XIX, pel moviment romàntic.

cions bilingües d'autors catalans. Definitivament, la capacitat de sorprendre'ns de Sampere no té límits.

Pel que fa a la valoració de les lletres actuals, s'estima més circumscriure's a l'àmbit de la poesia, ja que confessa no seguir sistemàticament les novetats en prosa. En aquest punt se sent clarament optimista: "Veig que la qualitat és bona, que es fa molta poesia, més que no pas es llegeix, suposo, i que hi ha molt bons poetes, tant coneguts com no coneguts. El nivell està molt viu i molt alt. Estic en contradicció amb qui diu que la poesia va a menys, o que s'ha exhaurit. Trobo que és un dels moments més importants de la poètica catalana". Amb aquesta visió positiva, el poeta vol matisar la qüestió de les grans figures tot cridant l'atenció sobre l'alta qualitat que també es dona avui dia: "Abans hi havia noms que potser no hem arribat a igualar, com per exemple Foix, Espriu..., però ara no n'hi ha un, n'hi ha molts. M'atreveria a dir que d'Esprius es pot considerar que n'hi ha més d'un, i de Foixos també. És com les ciències hermètiques d'abans en què només hi havia un savi o dos, i ara tot el món és savi, perquè tothom llegeix i hi ha llibres de divulgació arreu, a totes les llibreries et pots informar de tot. Doncs bé, ara també hi ha un esclat de poetes que no tenen res a envejar als de primers del segle passat, és a dir, del segle XX. El que passa és que no es fan notar perquè en lloc d'haver-hi un solitari Espriu, un solitari Foix, un solitari Ferrater, etcètera, ara n'hi ha cinquanta. A part que, certament, hi ha noms destacats en la literatura catalana pel que

fa a poesia. No em remeto a un grup anònim de poetes, sinó que hi ha figures destacades". Això fa que, dins un nivell òptim de qualitat, trobem propostes ben diverses que convergeixen en el punt que més interessa a Sampere, la vitalitat de la poesia en el moment present: "Pel que fa a la qualitat i a l'estil, són molt variats. El que hi ha és una gran inquietud per fer novetat, per fer coses una mica originals, creatives i experimentals. Però en el fons considero que totes són interessants. Sobretot fa la sensació que la poesia està viva, té vitalitat, es practica i atrau, i belluga gent. No puc dir el mateix de la quantitat de llibres que es venen, encara que últimament, per exemple en el meu cas, constato que he venut bastant. Si abans, al principi d'editar, venia 300 o 400 llibres, ara gairebé s'exhaureixen el tiratges. Això demostra que hi ha una devoció per la poesia. Hi ha públic".

LA PÈRDUA DEL CÀNON

Amb energia i nervi, pronunciant amb força les paraules com si volgués atrapar amb el llenguatge el pensament, Sampere constata la pèrdua de cànon i d'escola en la pràctica poètica: "Hi ha molta diversitat d'estils. No hi ha una escola. Cadascú es fa la seva escola, o s'adscriu a un nucli molt particular. La meua visió de la poesia actual és optimista perquè, a més a més, la poesia s'ha desbordat. Ha trencat fronteres i no té por de res. Cadascú té llibertat d'expressió i s'expressa a la seva manera, sense contemplacions. No estem *encotillats* com ho estàvem abans". En aquest punt, Sampere no pot evitar referir-se a la prò-

pia experiència com a exemple d'aquest guany de llibertat en la poesia catalana contemporània: "He estat víctima d'aquesta rigidesa de mitjans de segle passat fins que no s'ha produït aquesta eclosió de la poesia. Ara se'm valora molt, però no perquè hagi canviat tant, jo, sinó perquè han canviat les circumstàncies. També he canviat, però no en la mateixa proporció". Sampere s'estima més aquest estat actual en què, de vegades, es fa difícil establir un cànon, ja que és un símptoma de riquesa de llenguatges i sensibilitats.

GRANS TEMES METAFÍSICS

De Sampere se n'ha parlat molt, darrerament, i l'han reivindicat grups diversos després d'una trajectòria, com hem vist, plena de sotracs i elements diversos. Amb tot, ell es veu com sempre, com un poeta capficat pels grans temes metafísics que s'ha expressat sense importar-li gaire què es percebia d'ell mateix: "Em definiria com un poeta que no he volgut fer cas de les normes, perquè he tirat amb la meua dèria de parlar d'una manera una mica metafísica. He vist que assolía una manera de dir i de fer que em satisfia a mi i a segons quin cercle de lectors, i no he renunciat a la meua manera d'escriure. No he volgut estar lligat a res, ho he fet a la meua manera i tal com ho he sentit. Se m'ha dit que he fregat de vegades la falta de respecte a Déu. Això no m'amoïna, ni quan parlem de la divinitat ni de la humanitat. Sóc com sóc".

El que sí que reconeix és la influència de la poesia estrangera, en la qual ha trobat sovint aquesta llibertat d'expressió poètica que defensa: "Podria dir que sóc una mica ne-expressionista. M'ha interessat més la poesia estrangera que la d'aquí. He llegit molta poesia estrangera, traduïda, i de vegades directament del francès. Es tracta d'una poesia més lliure, més atrevida, més irrespectuosa amb les estètiques formalistes, etcètera. Això m'ha interessat molt. Sóc un enamorat d'Allen Ginsberg i T.S. Eliot. M'agrada Wislawa Szymborska. M'agrada la diversitat. Sóc una mica eclèctic. Estic obert a rebre influències sempre que siguin una reafirmació del que penso. Això em satisfà, i veig que no estic sol en el món, en la meua posició". Una posició en què destaquen, amb un ús mestre de la paradoxa en poesia, dos grans aspectes: la contradicció metafísica i una poètica metropolitana que troba el seu punt més original en la poetització del riu Besòs.